

Усьянова Олександра Вікторівна – аспірант кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ В КОГНІТИВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ ЛЮДИНИ

Репрезентація – широке філософське поняття, найбільш загальне визначення якого звучить так:

«представлення одного в іншому і за допомогою іншого». Нині поняття репрезентації використовується в багатьох науках, включаючи психологію, соціологію та лінгвістику. Для лінгвістики характерно уявлення про репрезентацію як про «конститутивну функцію знака, яка задає знак і сама постає як знаковий феномен».

Предмет нашого дослідження – особливості репрезентації в когнітивній картині світу людини.

Мета дослідження – вказати різновиди картини світу людини, визначити відношення між репрезентацією та когнітивною картиною світу.

Репрезентація (франц. відтворення, показ) – це представлення мовних фактів в умовах найбільшої переконливості. «Представленням» пропонується називати здатність суб'єкта створювати когнітивну репрезентацію будь-якого факту (явища, властивості, процесу, зв'язку тощо) оточуючого світу на основі наявної у нього інформації про світ та інтегрувати цю репрезентацію в уже наявну когнітивну картину світу.

Сукупність репрезентацій утворює те, що називається пам'яттю, а тому і в ній розрізняють словесну і образну пам'ять; сукупність вербальних репрезентацій називають ментальним лексиконом, і, нарешті, сукупність всіх репрезентацій іменується концептуальною системою, або ж концептуальною моделлю (картиною) світу.

Вважаємо, що до проблеми загального визначення поняття картини світу слід підійти з загальнонаукової, гносеологічної точки зору, що дозволить розмежувати принципово різняться види картини світу.

Під картиною світу в найзагальнішому вигляді розуміємо впорядковану сукупність знань про дійсність, що сформувалася в громадській (груповій, індивідуальній) свідомості.

Картина світу, яку можна назвати знанням про світ, так само лежить в основі індивідуальної і суспільної свідомості. Когнітологи виділяють концептуальну і мовну картини світу. Концептуальна - будується на основі концептів - ментальних змістовних одиниць пам'яті народу. Мова ж виконує вимоги пізнавального процесу.

Концептуальні картини світу у різних людей можуть бути різними, наприклад, у представників різних епох, різних соціальних, вікових груп, різних областей наукового знання і т.д. Люди, які говорять різними мовами, можуть мати при певних умовах близькі концептуальні картини світу, а люди, що говорять однією мовою - різні.

Отже, у концептуальній картині світу взаємодіє загальнолюдське, національне й особистісне. Між картиною світу, як відображенням реального світу, і мовною картиною світу, як фіксацією цього відображення, існують складні відносини: межі між ними здаються хиткими, невизначеними. Оскільки пізнання світу людиною може містити помилки, то її концептуальна картина світу постійно змінюється, перемальовується, тоді, як мовна картина світу ще довгий час зберігає залишки цих помилок.

Когнітивна картина світу існує у вигляді концептів, що утворюють концептосферу народу, мовна картина світу - у вигляді значень мовних знаків, що утворюють семантичний простір мови.

Під когнітивною картиною світу розуміємо ментальний образ дійсності,

сформований когнітивною свідомістю людини чи певного народу в цілому, який є результатом як прямого емпіричного віддзеркалення дійсності органами відчуттів, так і свідомого рефлексивного відображення дійсності в процесі мислення.

Таким чином, когнітивна картина світу – це сукупність репрезентацій та концептосфери, що задаються певною культурою чи субкультурою.